

Εφετείο Αθηνών 3403/1988

Πρόεδρος: Γ.Κασούκας

Εισηγητής: Α.Τωμαδάκης

Δικηγόροι: Ν.Παπαγεργίου, Σ.Δημητρακόπουλος

Επειδή η από 9.9.1986 διεθνής σύμβαση της Βέρνης "περί προστασίας του λογοτεχνικού και καλλιτεχνικού έργου", η οποία κυρώθηκε με τον ν. 100/1975, ρητά ορίζει, στο μεν άρθρο 5 παρ.2 εδ. γ' ότι η έκταση και το περιεχόμενο της παρεχομένης απ' αυτή (σύμβαση) προστασίας ρυθμίζονται αποκλειστικά από τη νομοθεσία της χώρας στην οποία ζητείται η προστασία, στο δε άρθρο 2 παρ. 1, ότι στον όρο "λογοτεχνικό και καλλιτεχνικό έργο", επί των οποίων τα δικαιώματα προστατεύονται, περιλαμβάνονται όλες οι παραγωγές λογοτεχνικής, επιστημονικής και καλλιτεχνικής φύσεως, οποιοσδήποτε και αν είναι ο τρόπος και η μορφή εκφράσεως.

Όπως προκύπτει από τη διατύπωση της δεύτερης αυτής διατάξεως, με αυτήν αποσκοπείται στο να περιληφθούν εις την με αυτήν παρεχόμενη προστασία, περισσότερες κατηγορίες και προϊόντα της ανθρώπινης διάνοιας, με μόνη προϋπόθεση ότι αυτά εμφανίζουν ένα "δημιουργικό ύφος", ώστε να μπορούν να χαρακτηρισθούν ως έργα.

Η απαρίθμηση ιδιαιτέρων κατηγοριών στο άρθρο 2 παρ.1 είναι ενδεικτική και συνεπώς προστατεύονται και έργα που ανήκουν σε άλλες κατηγορίες και κυρίως στις εικαστικές τέχνες (βλ. Α.Π. 525/1985 ΝοΒ 34, 195). Εξ άλλου το άρθρο 9 παρ.1 της ίδιας συμβάσεως ορίζει ότι οι δημιουργοί λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων, που προστατεύονται από την σύμβαση αυτή έχουν το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέψουν την αναπαραγωγή των έργων τούτων, με οποιονδήποτε τρόπο και μορφή, το δε άρθρο 10 ότι είναι νόμιμη η παράθεση αποσπασμάτων από το έργο, το οποίο έγινε ήδη νόμιμα προσιτό στο κοινό, με τον όρο ότι είναι σύμφωνη προς τα χρηστά ήθη και κατά το μέτρο που δικαιολογείται από τον επιδιωκόμενο σκοπό, συμπεριλαμβανομένων και των αποσπασμάτων από άρθρα εφημερίδων και περιοδικών συλλογών.

Από τη σύγκριση των δύο αυτών διατάξεων προκύπτει ότι η μεν πρώτη αναφέρεται σε έργα λογοτεχνικά και καλλιτεχνικά υπό την πιο πάνω έννοια (του άρθρου 2 παρ. 1) και επαναλαμβάνει διάταξη του εσωτερικού δικαίου περί προστασίας του δικαιώματος του δημιουργού ενός τέτοιου έργου, η δε δεύτερη (άρθρο 10 παρ.1) σε έργα άλλα εκτός από καλλιτεχνικά (λ.χ. αρθρογραφίες κ.λπ.).

Στην υπόθεση αυτή η εναγόμενη-εκκαλούσα εταιρία "....." ισχυρίζεται ότι η απ' αυτή χρησιμοποίηση, κατά την εκπομπή "Λ.Π." της 26.3.1986, φωτογραφιών καρτ-ποστάλ του ενάγοντος καλλιτέχνη (ζωγράφου) ήταν νόμιμη, γιατί ήταν με το άρθρο 10 παρ.1 της πιο πάνω διεθνούς συμβάσεως της Βέρνης και έτσι, ο ενάγων δεν δικαιούται καμιά αποζημίωση.

Ο ισχυρισμός αυτός της εναγομένης δεν είναι νόμιμος, γιατί, εκτός του ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της συμβάσεως, αφού δεν εμφιλοχωρεί

στοιχείο διεθνούς δικαίου, ώστε να προστατευθούν, κατά τρόπο ομοιόμορφο, τα δικαιώματα των δημιουργών ανά τον κόσμο (βλ. τη σύμβαση στον ΚNoB 1975 σελ. 535), η σύμβαση αυτή αφ' ενός μεν δεν αποκλείει την εφαρμογή του εσωτερικού δικαίου (άρθρο 5 παρ.2) και αφ' ετέρου το άρθρο 9 παρέχει απόλυτη προστασία στον καλλιτέχνη για τα προϊόντα της διανοίας του, των οποίων δεν επιτρέπει την αναπαραγωγή χωρίς την άδεια του, ενώ το άρθρο 10 παρ.1, που επιτρέπει την παράθεση αποσπασμάτων χωρίς καμία άδεια, δεν αναφέρεται σε καλλιτεχνικά έργα. Επομένως, ο πρώτος λόγος εφέσεως της εναγομένης πρέπει ν' απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επειδή από τις διατάξεις των άρθρων 1, 6, 9, 11 και 13-17 του ν. 2387/1920, όπως ο νόμος αυτός προκύπτει τώρα ύστερα από την τροποποίηση του με το ν.4301/1929, προκύπτει:

α) ότι στις διατάξεις του νόμου αυτού, για την πνευματική ιδιοκτησία, υπάγονται όχι μόνο οι συγγραφείς, οι μουσικοί και οι συνθέτες, αλλά και οι ζωγράφοι και οι σχεδιογράφοι,

β) ότι με τις διατάξεις αυτές προστατεύεται, ως αποκλειστικό, το δικαίωμα του προσώπου επί των προϊόντων της διάνοιας του, τα οποία αποτελούν την πνευματική του ιδιοκτησία,

γ) ότι δικαιούχος του δικαιώματος της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι ο πνευματικός δημιουργός, δηλαδή αυτός, του οποίου το όνομα φέρει το έργο, αντικείμενο δε αυτού είναι το πνευματικό δημιούργημα, το έργο, και, ως τέτοιο νοείται, όχι κάθε δημιουργία του λόγου ή της τέχνης, αλλά μόνο εκείνο που παρουσιάζει ορισμένη ατομικότητα, οφειλόμενη στη δημιουργική πνευματική εργασία του δημιουργού του, η οποία του προσδίδει μια πρωτοτυπία, ώστε να διακρίνεται από το πλέγμα των διανοητικών προϊόντων της ανθρώπινης καθημερινότητας και να ανάγεται σε έργο διάνοιας, άξιο να τύχει προστασίας.

Τέτοια δημιουργήματα, μπορεί να είναι διαφόρου φύσεως, ως λ.χ. καλλιτεχνικά (ζωγραφικής, γλυπτικής κ.λπ.), φιλολογικά, επιστημονικά κ.α., δ) ότι το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας είναι δεκτικό μεταβίβασης με σύμβαση μεταξύ του πνευματικού δημιουργού και εκείνου που αποκτά το δικαίωμα, η οποία διέπεται από το άρθρο 1034 ΑΚ (βλ. Α.Π. 512/1986 ΝοB 35, 348).

Η σύμβαση αυτή που κάνει δικαιούχο τον αποκτώντα, διακρίνεται 1) από τη σύμβαση για την εκμετάλλευση της πνευματικής ιδιοκτησίας, όπου δεν αλλάζει το πρόσωπο του δικαιούχου, ο δ' αντισυμβαλλόμενος αποκτά το δικαίωμα το δικαίωμα και αναλαμβάνει την υποχρέωση να κάνει τις αναγκαίες ενέργειες για την εκμετάλλευση του έργου και 2) από την άδεια εκμετάλλευσης που και αυτή είναι σύμβαση, αλλά δίνει στον αντισυμβαλλόμενο το δικαίωμα μόνο, χωρίς την υποχρέωση, να προβεί στην εκμετάλλευση του έργου (βλ. Γ. Κουμάντου, Πνευματική ιδιοκτησία, 1982 σ. 181 και 199 επ., ο ίδιος, σχόλιο κάτω από την Α.Π. 512/1986 ΝοB 35, 349).

Έτσι στη σύμβαση εκμετάλλευσης και στην παροχή άδειας για εκμετάλλευση, δικαιούχος παραμένει ο δημιουργός του έργου και μόνο αυτός μπορεί να ζητήσει την ένδικη προστασία και ε) ότι μόνο ο δημιουργός δικαιούται στην αναπαραγωγή του, με αντιγραφή ή πολλαπλασιασμό.

Το άρθρο 1 του πιο πάνω ν. 2387/1920 (ταυτόσημο είναι και το άρθρο 931 της διεθνούς συμβάσεως της Βέρνης) ρητά ορίζει ότι "οι συγγραφείς, μουσικοί, συνθέται, ζωγράφοι κ.λπ. πρωτοτύπως, ή εκ διασκευής ή αντιγραφής ή μεταφράσεως, έργων, έχουν, εφ' όρου ζωής, το αποκλειστικόν δικαίωμα της εκδόσεως ή του, δι' αναπαραγωγής ή αντιγραφής, πολλαπλασιασμού των έργων αυτών, καθ' οιονδήποτε τύπον... και της εκχωρήσεως των δικαιωμάτων τούτων εις άλλους".

Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι κάθε ενσώματη αναπαραγωγή του έργου, πρέπει να γίνεται με άδεια του δημιουργού και ότι εάν γίνει χωρίς αυτήν, αποτελεί προσβολή της πνευματικής ιδιοκτησίας, που επιφέρει όλες τις κυρώσεις, τις οποίες προβλέπουν οι σχετικοί νόμοι. Ο κανόνας αυτός θα επιδεχόταν εξαίρεση, αν ο νόμος επέτρεπε ρητά σε μη δικαιούχους της πνευματικής ιδιοκτησίας, να προβούν στις παραπάνω πράξεις, χωρίς την άδεια του δημιουργού, περιορίζοντας έτσι το καθολικό του δικαίωμα.

Τέτοια όμως, διάταξη δεν υπάρχει στο θετικό δίκαιο (βλ. Γ. Κουμάντο, ο.π.,σ. 306 επ. Κ. Πολυζωγόπουλο, Πνευματική ιδιοκτησία και φωτοτυπία, στο ΝοΒ 31, 1130). Επομένως, οποιοσδήποτε τρίτος θέλει να προβεί στην αναπαραγωγή ενός έργου (με αντιγραφή, πολλαπλασιασμό) οφείλει να λάβει την άδεια εκμετάλλευσης από το δημιουργό του.

Ειδικότερα, προκειμένου για μια ραδιοφωνική ή τηλεοπτική μετάδοση, ο ενδιαφερόμενος Οργανισμός ραδιοφωνίας και τηλεόρασης, πρέπει να προβεί σε σχετική συμφωνία με το δικαιούχο της πνευματικής ιδιοκτησίας, η οποία δεν είναι σύμβαση εκμετάλλευσης του έργου, με την πιο πάνω έννοια, αλλά σύμβαση παροχής άδειας μόνο, για ραδιοτηλεοπτική μετάδοση του έργου (βλ. Γ.Κουμάντο ο.π., σ.229).

Με την ίδια συμφωνία καθορίζεται και το ποσό της αμοιβής. Ο πιο πάνω Οργανισμός αποκτά δυνατότητα μόνο να μεταδώσει το έργο και δη "άπαξ μεν εξ ενός πομπού ραδιοφωνίας Αθηνών, ασχέτως συνδέσεως ή μη αυτού μετά τινός ή μεθ' όλων των εν τη χώρα πομπών, άπαξ δε εξ εκάστου των αλλαχού της Επικρατείας εγκατεστημένων πομπών αυτού" (ν.3188/1955 άρθρο 12 παρ.1, ως αντικ. με άρθρο 3 ν.δ. 4264/1962).

Μεταδόσεις πέρα απ' αυτές που επιτρέπονται από τη διάταξη αυτή αποτελούν "επαναλήψεις", οι οποίες, ναι μεν δεν απαιτούν καινούργια συναίνεση του δικαιούχου, δημιουργούν, όμως υποχρέωση για το ραδιοτηλεοπτικό Οργανισμό προς καταβολή στον δικαιούχο πρόσθετης αμοιβής, όπως αυτή καθορίζεται από το άρθρο 12 παρ.2 του ν.3188/1955, που αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 ν.δ. 4264/1962 (βλ. Γ.Κουμάντο, ο.π., σ. 230).

Εάν ο τρίτος (ραδιοτηλεοπτικός Οργανισμός λ.χ.) προβεί στη μετάδοση χωρίς την πιο πάνω άδεια, ο δικαιούχος, με βάση τις κείμενες διατάξεις, μπορεί να στραφεί εναντίον του και να ζητήσει

- α) με αναγνωριστική αγωγή (άρθρο 70 ΚΠολΔ) την αναγνώριση του δικαιώματός του,
- β) με άλλη αγωγή, την άρση της προσβολής, που οδηγεί στην καταδίκη αυτού που το προσέλαβε (άρθρο 60 ΑΚ),
- γ) με άλλη αγωγή, την παράλειψη της προσβολής στο μέλλον (άρθρο 60 ΑΚ), με απειλή χρηματικής ποινής και προσωπικής κράτησης (άρθρο 947 ΚΠολΔ)

δ) με άλλη αγωγή, αποζημίωση, που προβλέπεται από το άρθρο 60 ΑΚ και ρυθμίζεται από το άρθρο 914 ΑΚ, για τη ζημιά που υπέστη από τη μετάδοση (βλ.Κουμάντο ο.π., σ. 319, 320),

ε) με αγωγή εκ του άρθρου 904 ΑΚ, για απόδοση του αδικαιολογήτου πλουτισμού, που θα είναι ίσος με τη συνηθισμένη αμοιβή του πνευματικού δημιουργού,

στ) με αγωγή κατά τα άρθρα 59 και 932 ΑΚ, για ικανοποίηση της ηθικής βλάβης, αν η προσβολή του περιουσιακού δικαιώματος της πνευματικής του ιδιοκτησίας προκάλεσε σ' αυτόν και τέτοιου είδους βλάβη, δηλαδή πρακτικά, αν απετέλεσε και προσβολή του ηθικού του (δημιουργού) δικαιώματος ως εκδήλωση της προσωπικότητάς του (βλ. άρθρο 57 ΑΚ, και Κουμάντο, ο.π.,σ.321, Σούρλας, στην ΕρμΑΚ, στο άρθρο 60 αρ. 2, Α.Π. 615, 616/1952 ΕΕΝ Κ 107 Εφ.Αθ. 448/1981 ΕΛΛΔ/νη 22, 242).